

(Политика, 29.01.2009)

Актуелне светске економске невоље првенствено доводе се у везу са великом депресијом из тридесетих година прошлог века, али проницљивом посматрачу неће измаћи велика сличност између данашње економске кризе и оне из средине седамдесетих. Наиме, ондашња велика (нафтна) криза уздрмала је капиталистички поредак и утабала пут неоконзервативној реконструкцији система током осамдесетих година минулог века. Нешто слично се, али у обрнутој сразмери, дешава и данас. Прво, криза је поново продрмала капиталистички систем изазивајући навалу идеја о његовој глобалној реконструкцији. Друго, некадашњи десничарски двојац Реган–Тачер, који се својевремено амбициозно латио преуређења капитал-односа, „наследио” је савремени десничарски двојац Саркози–Меркел који гаји поприлично сличне намере. Треће, док су се Реган и Тачерова бавили демонтирањем тзв. социјалног капитализма насталог услед послератног успеха социјалдемократске парадигме, Саркози и Меркелова се данас баве демонтирањем неолибералног капитализма који се појавио са успоном нове деснице током осамдесетих. Најзад, док су се оновремени новодесничари, у фудбалском жаргону, надавали голова тадашњој дефанзивној левици, данашњи десничари услед непостојања моћних супарничких „екипа” обилато се чашћавају аутоголовима. То је нарочито показала актуелна рецесија.

Пре тридесет и кусур година економска криза затекла је потпуно неспремне социјалдемократске владе које су се изненада нашле усред унакрсне паљбе оспоравања неоконзервативацаи ортодоксних марксиста. Да невоља буде већа левима на власти још је недостајао и „алат” за оправку посустале капиталистичке машине што су десни умели да искористе. Неолиберали су замерали социјалној држави благостања (чеду социјалдемократије) неефикасност услед државног регулисања тржишта и претераних социјалних трансфера. Марксисти су, с друге стране, из реалсоцијалистичке перспективе, критиковали социјалдемократе због њихове улоге у хармонизацији односа између капитала и рада и оптуживали државу благостања да преко социјалних трансфера утиче на пасивизирање радничке класе. Познато је да социјалдемократске владе нису издржале притиске који су долазили и слева и здесна. Убрзо је уследила неометана офанзива неолиберала током осамдесетих година 20. века.

Од тогвремена глобално доминирајући турбо-капитализам, како га назива Едвард Лутвак, непрестано је вршио маргинализацију социјалне политике и институционализацију тржишног фундаментализма унутар глобалног села. Цену бахатости таквог турбо-финансијско-шпекулативног капитализма сада плаћа цео свет.

Данас се неолиберални турбо-капитализам, који је на историјској сцени сменио социјалну државу благостања, налази пред генералним ремонтом. Оно што, међутим, упада у очи јесте потпуна идеолошка конфузија у којој ће се по свему судећи наговештавани ремонт реализовати. Уместо да захтеви за коренитим преуређењем капиталистичког система пристижу слева и одоздо, што би било природније, они ће се посредством саркозизма-меркелизма спроводити здесна и одозго

. У таквим околностима, Саркозијева критика финансијског капитализма и идеологије слободног тржишта једино може завршити у мејнстрим популизму као што се и наговештаване промене једино могу кретати у смеру реформистичког минимализма унутар постојећег система. Стога, вредније је пажње инсистирање Меркелове на међународном саставу економских институција будући да то може имати противречне последице унутар потенцијално измењене глобалне структуре моћи. Све у свему, тешко је поверовати да ће савремени капитализам претрпети радикалније промене и поред бомбастичних изјава Саркозија и Меркелове. Јер уколико је тачна оцена Харолда Ласкија да ће политичка моћ увек припадати поседницима економске моћи, крајњи исход преуређења капиталистичког система већ сада може бити познат. Реч је највероватније о капитализму без турбопогона али са преминацијом капитала чије ће интересе легитимно штитити још и држава.